

ELŐSZÓ

A méltán híres, s több modern törvénykönyvhöz mintául szolgáló Code Pénal miniszteri előterjesztői, Faure, Réal és Giunti államtanácsosok 1810-ben a jogos védelem megengedését azzal a máig ható indokkal magyarázták, hogy „tiszelnünk kell az emberek közötti békés kapcsolatokat, de ellenséges támadások esetén e követelmény alól fel vagyunk mentve. Senki nem kívánhatja ugyanis, hogy ilyen esetekben arra várjunk: majd az állam megvédelmez bennünket és megbosszulja a támadó tettét. Ha ezt írnánk elő, akkor az ártatlan gyakran méltatlan halált szenvedne, mielőtt a bűnöst elérné a büntetés.”

Kétszáz év múltán, korunk erőszakkal terhes világban e gondolatok aktuálisabbak, mint valaha. A jogos védelem büntetőjogi elvét újraértelmezik, erőteljesebben érvényesítve azt a követelményt, hogy – mivel az intézményesült büntetőhatalom nem lehet ott „minden kilométerkőnél” – a támadó a védekezővel szemben is kézzelfoghatóbban viselje jogellenes tette kockázatát. Ennek megfelelően nálunk is fokozatosan átalakult, kibővült e büntethetőségi akadály hatóköre. A jogos védelem hagyományos fogalma mellé a törvénybe került a „megelőző jogos védelem” és az úgynevezett „szituációs jogos védelem” intézménye. A változások nem csekély elméleti viták és gyakorlati aggályok, ellentmondásos döntések közepette keresik helyüket a büntetőjog rendszerében. Természetes tehát, hogy ezzel egyidejűleg felpezsdült a jogos védelem büntetőjogi fogalmát, értelmezését érintő tudományos irodalom is, sorra jelennek meg monográfiák, kommentárok, szakkikkek.

Belovics Ervin és Ujvári Ákos könyvei után az olvasó most a harmadik átfogóbb művet tartja a kezében, amely önmeghatározása szerint

kutatási zárójelentés, tartalmát tekintve azonban több ennél: lényegében újabb alapos kismonográfia. *Mészáros Ádám*, az Országos Kriminológiai Intézet fiatal főmunkatársa nem az eddigi művek újragondolására vállalkozott. Szemlélete, megközelítése és ennek megfelelően következtetései részben kiegészítik az eddigi munkák megállapításait, helyenként kicsit tovább is lépnek rajtuk, jól integrálva a legutóbbi évek gyakorlatának tapasztalatait.

A mű fontos erénye – a rendkívül gazdag, több száz ügyészeti és bírósági határozat tanulságait felhasználó és ismertető módszer mellett – az igényes, kimagasló tudományos színvonalon elvégzett, mégis közérthető elméleti megalapozás. A szerző a fogalmi apparátus fokozatos szűkítésével, a cselekvési szabadság filozófiai szintű vizsgálatától jut el néhány sokat vitatott „különös” kérdéskörnek, például a szükségesség–arányosság folyamatosan napirenden lévő problémájának elemzéséhez, végül a jogos védelem „egyes kategóriáinak”, például a védekezőt szinte korlátlan cselekvésre feljogosító esetkörök, situációk értelmezéséhez.

A koherensen kialakított elméleti alapok nyomán a szerző jól megokolt kritikai vagy támogató megjegyzésekkel vezeti át az olvasót a problémák valódi tárházát felkínáló jogesetek szövevényén. E közben mind az intézményt tanuló, mind pedig az azt kutató vagy alkalmazó jogász tanulságos keresztmetszetet kap a jogos védelem kapcsán felvethető és fel is merülő problémák sokszor az ideálshoz közelítő, olykor azonban még ellentmondásokkal terhes megoldásairól is.

Meggyőződésem, hogy Mészáros Ádám könyve segíthet kiszélesíteni és biztonságosabban járhatóvá tenni azt a ma még szűk ösvényt, amely egyrészt a védekezés ürügyén tanúsított visszaélések, másrészt a támadók agresszivitásának való kiszolgáltatottság szélsőségei között, e forrongó területen is a megnyugtató, jogállami megoldások irányába vezet.

Prof. Dr. Tóth Mihály